

Вельмишановному Панові Пшемиславу Чарнекові
Міністрові національної освіти
Алея Й. К. Шука, 25, 00-918 Варшава
[до відома Воеводських кураторів освіти]

**Звернення про активне залучення Міністерства національної освіти,
Воеводських кураторів освіти та відповідальних органів за школи
у поширенні працевлаштування осіб, що виконують допоміжну роль вчителям
(міжкультурних асистенток і асистентів) та асистенток і асистентів ромської освіти**

Вельмишановний Пане Міністре!

Вельмишановні Воеводські куратори освіти!

Вельмишановні Представниці та Представники відповідальних органів за школи!

Звертаємося до Вас цим листом як до установ, що відповідають за систему формальної освіти у Польщі, зокрема навчання ромських учнів і учениць та учнів і учениць з міграційним досвідом. Метою листа є звернення до активного залучення вас у поширення працевлаштування у школах осіб, що виконують допоміжну роль вчителям (званих також міжкультурними асистентками й асистентами) та асистенток і асистентів ромської освіти¹.

Взаємодія установ всіх рівнів: Міністерства національної освіти, кураторів освіти та відповідальних органів необхідна, щоб учні та учениці з міграційним досвідом та ромські учні та учениці мали гарантовану відповідну освіту, а також підтримку в інтеграції у шкільному середовищі. Один з найбільш ефективних, а водночас не дуже поширений вживаний інструмент, що дає змогу виконати цю мету – працевлаштування у школах осіб на посаді помічника / помічниці вчителя (відповідно до положень Закону про систему освіти і/або закону «Освітній закон²), названих загально міжкультурними асистентками й асистентами, асистентками й асистентами ромської освіти.

Цей лист виник з ініціативи осіб та організацій, що спільно утворюють всепольську Коаліцію для зміцнення ролі міжкультурних і ромських асистенток й асистентів, засновану у жовтні 2019 р. Фондом для суспільної різноманітності. У склад коаліції входить одинадцять

¹ У дальшій частині листа стосовно вказаних обох груп вживаємо збірного визначення «асистентки й асистенти».

² Відповідно до Закону від 14 грудня 2016 р. «Освітній закон» («Законодавчий вісник» від 2017 р., позиція 59, з пізнішими змінами), ст. 165 абзац 8: «Особи, про які говориться в абзаці 7 [особи, ще не є громадянами Польщі, підлягають шкільному обов'язку або обов'язку навчання, які не знають польської мови або знають її на недостатньому рівні, щоб навчатися – ред.], мають право до допомоги, наданої особою, що володіє мовою з держави походження, яка працевлаштована директором школи для допомоги вчителю. Така допомога надається не довше 12 місяців (раніше запис був чинний у «Законі про систему освіти»). Відповідно до Розпорядження міністра національної освіти від 14 листопада 2007 р. «Про умови і спосіб виконання дитячими садками, школами та державними закладами завдань, що уможливають підтримання почуття національної, етнічної та мовної самосвідомості учнів, які належать до національних, етнічних меншин і розмовляють регіональною мовою» («Законодавчий вісник» № 214, позиція 1579 з пізнішими змінами), ст. 12 абзац 2: «У дитячих садочках і державній школі можна працевлаштовувати як допомогу вчителя асистента ромської освіти. Асистент ромської освіти надає дітям і молоді ромського походження допомогу у контактах із середовищем школи й дитячого садочка, а також співпрацює з батьками та дитячим садочком або школою.

неурядових організацій та установ із всієї Польщі, безпосередньо задіяних у освіту дітей з міграційним досвідом та ромських дітей³, міжкультурні та ромські асистенти й асистентки, вчительки та вчителі, дирекції шкіл. Підтримку для звернення надають також інші неурядові та громадські організації, міжкультурні та ромські асистентки й асистенти, батьки й опікуни дітей з міграційним досвідом, ромських і польських дітей, дирекції шкіл, вчительки та вчителі, педагогічний і психологічний колектив шкіл та психологічно-педагогічні консультації, колектив вишів, а також експерти й експертки, що займаються інтеграцією, підтримкою навчання дітей з міграційним досвідом і протидією відторгненню та дискримінації. Діагноз ситуації і представлені рекомендації в цьому листі впливають з експертизи, досліджень⁴, досвіду міжкультурних і ромських асистенток і асистентів, а також багатолітнього досвіду неурядових організацій, що співпрацюють зі школами, у яких вчать діти з міграційним досвідом і/або ромські діти. Вони також взаємодоповнюють рапорт Верховної Контрольної Палати під заголовком: «Навчання дітей батьків, що вертаються в країну та дітей іноземців»⁵, опублікованого 8 вересня 2020 р.

При цьому слід наголосити, що можливості працевлаштування у школах міжкультурних і ромських асистенток і асистентів, які надають чинні положення у Польщі, дають багато практичної і потенційної користі. Попри труднощі, бар'єри і виклики, пов'язані з залученням асистенток і асистентів до праці у школах, шкільний колектив і неурядові організації дуже цінять створену законодавством можливість працевлаштування осіб з такими обов'язками. Це унікальна розв'язка міжнародного масштабу, що могла б становити добру практику і зразок іншим державам, також тим, у яких масштаб міграції значно більший як у Польщі. Нам залежить на тому, щоб ці правові записи застосовувалися в якнайкорисніший системний спосіб і щоб школи в якнайбільшому рівні використовували потенціал працевлаштованих асистенток і асистентів – як у контексті зобов'язань щодо дотримання прав людини, так і ефективного та господарного управління державними коштами. Доступ до освіти – це конституційне право і право людини, що впливає з міжнародних договорів. Це завдяки асистенткам і асистентам діти й молодь з міграційним досвідом та ромські діти й молодь можуть практично реалізувати це право. Роллю публічної влади, як центральної, так і муніципальної, є гарантувати умови для його реалізації.

Хочемо також підкреслити, що працевлаштування асистенток і асистентів становить елемент господарного й ефективного управління коштами, що передаються для підтримки навчання учнів і учениць з особливими потребами – тобто освітньої субвенції заради ромських

³ Фонд для суспільної різноманітності з Варшави, фонд «У сторону діалогу» (раніше фонд «Діалог-Фенібен») із Кракова, Фонд підтримки культури і польської мови ім. Миколая Рея з Кракова, Центральна рада ромів з осідком у Радомі, фонд «Мандрівні жінки» з Триміста, фонд «Польське міграційне форум» з Варшави, товариство «Для Землі» з Любліна, Товариство заради багатокультурного суспільства «Номада» з Вроцлава, фонд «Калейдоскоп культур» із Вроцлава, товариство «9дванадцятих» з Білостока, Відділ освіти району Охота у Варшаві, товариство «Порт» зі Слупська. Більше про Коаліцію та працевлаштування асистенток і асистентів у школах у Польщі можна дізнатися на сайті www.asywszkole.pl.

⁴ Зокрема дослідження, проведені Фондом для суспільної різноманітності: «Дослідження про відносини однолітків на фоні культурних, релігійних та інших різниць (2014-2015)», «Дослідження про систему навчання іноземців польської мови як другої/іноземної мови (2012-2014)», «Дослідження про явища відкинення іноземних дітей у школах у Польщі та прийнятих заходів для їх інтеграції (2012-2014)»: <http://ffrs.org.pl/aktualne-dzialania/badani/>.

⁵ Посилання до рапорту: <https://www.nik.gov.pl/plik/id,22685,vp,25384.pdf>, комунікат з підсумком найважливішого змісту рапорту: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/ksztalcenie-dzieci-cudzoziemcow-i-powracajacych-do-kraju.html>.

дітей і дітей із закордону (із субвенції можливі виплати, зокрема зарплат асистенткам і асистентам). Тому заохочуємо передовсім відповідальні органи, щоби засоби з субвенцій використовувати для працевлаштування асистенток і асистентів, тому що це одна з найбільш ефективних фінансових інвестицій у навчання й інтеграцію у шкільному та місцевому середовищі.

Так само, визнаючи користі, зв'язані з працевлаштуванням у школах асистенток і асистентів, а також усвідомлюючи наявні потреби та виклики, **цим листом хочемо звернути вашу увагу на необхідність зміцнення ролі асистенток і асистентів на системному, інституційному та місцевому рівнях, а також про потребу помічати і належно оцінювати їхню працю – також тоді, коли школи працюють у стандартному стаціонарному режимі, а також під час пандемії коронавірусу і зв'язаного з цим дистанційного навчання. Хочемо також заохотити вас приймати дії, які спричиняться до того, що школам у Польщі буде простіше працевлаштовувати асистенток й асистентів у кількості і масштабі, відповідному до реальних потреб – так, щоб якнайбільше учнів і учениць та вчительок і вчителів могло користуватися їхньою підтримкою.**

Нижче представляємо:

- I. **Користі**, зв'язані з працевлаштуванням у школах міжкультурних та ромських асистенток і асистентів,
- II. **Виклики, труднощі та потреби**, зв'язані з працевлаштуванням у школах міжкультурних та ромських асистенток і асистентів,
- III. **Висновки та рекомендації** для Міністерства національної освіти й Воеводських кураторів освіти та відповідальних за школи органів.

Під час введення нижчеописаних висновків і рекомендацій заохочуємо користуватися з підтримки неурядових і громадських організацій та осіб, що мають знання, експертизу і досвід у задіянні асистенток і асистентів у школах у Польщі, зокрема організації та осіб, що спільно утворюють всепольську Коаліцію для зміцнення ролі міжкультурних і ромських асистенток і асистентів. Запрошуємо зв'язуватися з нами: koalicja.asy@ffrs.org.pl, щоб спільно підтримувати колектив школи, учнів і учениць та батьків для повного використання потенціалу асистенток і асистентів у школах.

З пошаною,

Аґнешка Козакощак

Голова правління
Фонду для суспільної різноманітності

akozakoszczak@ffrs.org.pl

Анна Гурська

Віцеголова правління
Фонду для суспільної різноманітності

agorska@ffrs.org.pl

Адреса для листування:
Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej
ul. Kobielska 34/13
04-359 Warszawa

I. Користі, зв'язані з працевлаштування у школах міжкультурних і ромських асистенток і асистентів.

Ми бачимо, працюючи багато років у школах і зі школами, до яких ходять діти з міграційним досвідом і ромські діти, яка велика потреба у працевлаштуванні асистенток і асистентів та які великі користі з їхньої праці. Колектив шкіл, у яких вчать діти з міграційним досвідом і ромські діти, від багатьох років наголошує, що присутність асистенток і асистентів – це одна з найефективніших розв'язок для підтримки як самих дітей, так і шкільного колективу, а також всієї шкільної та місцевої громади:

1. Надає можливість вчитися ученицям і учням з міграційним досвідом і ромським ученицям і учням, позитивно впливає на їхню відвідуваність занять, інтеграцію та навчальні результати.

Асистентки й асистенти:

- допомагають учням і ученицям з міграційним досвідом і ромським учням і ученицям у навчанні, завдяки чому діти скоріше вчать польську мову і здобувають кращі результати в навчанні,
- надають емоційну підтримку, підтримують у процесі культурної адаптації, допомагають віднайти і будувати почуття вартості в новому шкільному середовищі – завдяки цьому діти почуваються у школі безпечніше, вони більш відкриті та будують позитивні відносини з ровесниками й ровесницями.

Їх присутність зменшує також ризик залишення дітей поза освітньою системою, що особливо важливе, коли контакт з дітьми та їхніми сім'ями утруднений (зокрема у випадку сімей, що живуть в осередках для іноземців, чи під час дистанційних занять).

2. Полегшує ведення класу і зменшує обтяження вчительок і вчителів, що працюють у підготовчих відділах та багатокультурних класах, до яких ходять польські діти і діти з міграційним досвідом і/або ромські діти – як під час стандартної, стаціонарної праці школи, так і в особливо важкому періоді пандемії і ведення дистанційного навчання. Асистентки й асистенти спричинюють, що навчальна й виховна робота вчительок і вчителів ефективніша і менш обтяжлива, також допомагають діяти у важких ситуаціях та запобігати їм.

3. Полегшує контакт з батьками і/або опікунами. Асистентки й асистенти уможливають і/або полегшують ефективну комунікацію між школою і батьками або опікунами учнів і учениць з міграційним досвідом та ромських учнів і учениць, зменшують побоювання батьків про ситуацію дитини у школі, дають поради або посередничають у консультації у випадку виховних труднощів і проблем у науці, пізнають життєву ситуацію сімей, яка може впливати на функціонування дитини і його результати у навчанні, дають поради та помагають радити собі з деякими практичними, щоденними справами, що зменшує стрес батьків і цим самим збільшує сімейну злагоду.

4. Укріплює інтеграцію шкільної та місцевої громади, покращує умови до навчання в багатокультурних класах (зокрема умови до навчання польських дітей). Асистентки й асистенти помагають зрозуміти культурні різниці та вирішити непорозуміння чи конфлікти, які з цього випливають. Їхня присутність у школі допомагає формувати пошану для суспільної різноманітності.

5. Спрощує ведення дистанційного навчання. Загальна дистанційна освіта, зв'язана з пандемією КОВІД-19 додатково показує, як важливу функцію для доброго самопочуття дітей і їх доступу до освіти виконують асистентки й асистенти, а також те, наскільки шкільний

колектив потребує їхньої підтримки. В цьому надзвичайно вимогливому періоді асистентки й асистенти:

- допомагають гарантувати безпеку в мігрантських і ромських громадах, напр.: перекладають важливі комунікати, зв'язані з гігієною під час пандемії,
- підтримують дітей та їх батьків і опікунів під час використання «Лібруса» та платформ до дистанційного навчання, що використовуються в дистанційному навчанні,
- виконують основну навчальну й дидактичну функцію, позаяк задані вчителями та вчительками завдання до самостійного виконання часто незрозумілі і/або важкі для зрозуміння дітьми з міграційним досвідом і ромськими дітьми з огляду на недостатнє володіння польською мовою, зокрема, коли батьки або опікуни не мають достатніх знань, рівня освіти або володіння польською мовою, щоб допомогти своїм дітям,
- підтримують школу у визначенні труднощів, з якими зустрічаються діти в ситуації дистанційного навчання, зокрема відсутності батьками техніки, мовних і навчальних посібників,
- розвивають співпрацю з неурядовими організаціями, зокрема допомагають зібрати і розподілити потрібну комп'ютерну техніку до дистанційного навчання дітей, утворюють навчальні та громадські групи онлайн, забезпечують дітям можливість утримування й розвиток суспільних зв'язків,
- підтримують психологічно й морально дітей з міграційним досвідом і ромських дітей, що під час пандемії особливо важливе, тому що економічна ситуація багатьох сімей в цьому періоді стала дуже важка, зокрема через погіршення економічної ситуації чи невпевності щодо можливості продовження легального перебування у Польщі.

У школах, які працевлаштували асистенток і асистентів, саме завдяки їм учениці та учні з міграційним досвідом та ромські діти під час пандемії мали шанс користуватися дистанційним навчанням. Це дозволило зменшити ризик утворення навчальних різниць між різними групами учениць і учнів, зв'язаними, зокрема з економічною, суспільною та культурною ситуацією сім'ї.

Праця асистентів і асистенток корисно впливає на працю цілого відділу, також польських дітей. Уможливорює більшу індивідуалізацію комунікації з дітьми і полегшує передачу інформації у класі під час уроків. У підсумку, дає можливість подбати про потреби дітей з міграційним досвідом і/або ромських дітей без втрат для польських дітей. Діти, які користуються підтримкою асистенток і асистентів, скоріше вчать мови і скоріше будують відносини у класі, внаслідок чого їхній процес інтеграції відбувається скоріше.

II. Виклики, труднощі та потреби, зв'язані з працевлаштуванням у школах міжкультурних і ромських асистенток і асистентів

Незважаючи на багату вищеописану користь, зв'язану з працею асистенток і асистентів у школах, також видно системні виклики, що вимагають негайної реакції та активних дій і співпраці установ, відповідальних за кшталт формальної освіти у Польщі:

1. **Недостатня кількість асистенток і асистентів, що працюють тепер у школах у Польщі.** З передаваних дирекціями і шкільним колективом інформацій та аналізів неурядових організацій випливає, що кількість працевлаштованих асистенток і асистентів значно

недостатня до потреб шкільного середовища. Асистентки й асистенти часто розподіляють свій час між кілька шкіл і класів. Внаслідок чого не мають можливості підтримувати дітей у потрібному обсязі й розмірі часу. Буває, що в даній гміні є тільки один асистент або одна асистентка, що спричинює, що не мають можливості підтримувати дітей у відповідному обсязі та розмірі часу. Водночас чинні положення не обмежують кількості асистенток і асистентів, які можуть бути працевлаштовані в одному закладі. В оцінці шкіл і неурядових організацій, положення про працевлаштування асистенток і асистентів у школах – це дуже добре правове рішення, що дає (теоретично) можливість працевлаштувати оптимальну кількість асистенток і асистентів та визначити обсяг їх обов'язків відповідно до потреб шкіл. У практиці, однак, це не відбувається, передусім з огляду на факт, що відповідальні органи не передають потрібних коштів. Серед дирекцій шкіл бракує також знання про добру практику і спосіб залучення асистенток і асистентів, а також заохочення прийняти такі дії.

2. **Зарплата асистенток і асистентів непропорційно низька** у відношенні до їхньої ролі, необхідних компетенцій (зокрема міжкультурних, інтерперсональних, і нерідко також дидактичних), доброго знання мінімум двох мов (також рідких мов) та вміння працювати з дітьми й молоддю.
3. **Асистентки й асистенти неодноразово позбавленні стабільності працевлаштування** – часто працюють на підставі цивільно-правових договорів, укладених тільки від вересня до червня, без канікул. Низька зарплата разом з відсутністю стабільності працевлаштування утруднює пошук компетентних осіб до виконання цих обов'язків і утримання продовження їх праці, що негативно впливає на ситуацію дітей з міграційним досвідом і ромських дітей та на всю шкільну й місцеву громаду.

Крім цього, під час пандемії праця асистенток і асистентів багаторазово вважається школами і/або відповідальними органами необґрунтованою, що було аргументовано фактом, що під час дистанційного навчання не виконують безпосередньо праці поруч вчительки або вчителя. Тимчасом у ході дистанційного навчання асистентки й асистенти виконували додаткову важку працю, як виховну, так і дидактичну, тому що на них часто покладено головний тягар навчання дітей з міграційним досвідом і ромських дітей. Роль асистенток і асистентів повинна бути помічена і більш належно оцінена, а функція міжкультурної асистентки / міжкультурного асистента, повинна бути записана до класифікації професій (так як функція асистента /асистентки ромського навчання).

4. **Праця асистенток і асистентів не оцінюється належно.** Асистентки й асистенти мають низьку позицію у шкільній ієрархії. На таку ситуація впливають як формальні аспекти (зокрема нестабільна форма працевлаштування), так і суспільні та організаційні чинники: відсутнє знання про роль асистенток і асистентів серед шкільного колективу, офіційна назва посади у положеннях – у випадку осіб, що працюють з дітьми з закордону: «помічник вчителя», що натякає на несамостійність і підпорядкування, а також стереотипи й упередження щодо походження і національності осіб, що виконують цю функцію.
5. **Відсутність або обмеження можливості професійного підвищення кваліфікації.** Асистенти й асистентки не працюють на підставі Карти вчителя і цим самим їх не обіймає система підвищення кваліфікації. Відсутні пропозиції навчань, майстер-класів, курсів і післядипломного навчання для асистенток і асистентів, яку проводять державні заклади. Навчання і курси, організовані неурядовими організаціями мають велике зацікавлення, але не ведуться безперервно та регулярно – передовсім через відсутню доступність коштів

і пунктирний спосіб їх поширення. Не дають можливості сертифікації та не допомагають у професійному підвищенні і/або підвищенні зарплати. Водночас асистенти й асистентки часто не мають можливості користуватися платними навчаннями з огляду на їхню низьку зарплату.

6. **Асистенти й асистентки часто не мають забезпечених інструментів праці, що уможливило б ефективну реалізацію завдань.** Асистентки й асистенти не мають доступу до контактних даних для уможливлення зв'язку з батьками (що надзвичайно важливе під час дистанційного навчання).
7. **До часу праці і винагороди асистенток і асистентів часто не враховується завдання, виконані поза школою:** зокрема в осередках для іноземців (у випадку праці з дітьми, що проходять процедуру подачі заяви про статус біженця, які проживають в осередках для іноземців), перекладацька підтримка під час візиту в психологічно-педагогічних консультаціях, консультаціях з батьками (особисті, телефонні та дистанційні), які проводяться досить часто ввечері. Асистентська праця (схоже як вчительок і вчителів) – це праця висною шкільному середовищі та місцевій громаді – не обмежується проведеним часом на заняттях у будинку школи (з дітьми та їхніми батьками / опікунами).

III. Висновки та рекомендації

Спираючись на вищепредставлений висновок і експертизу, представляємо рекомендації стосовно зміцнення ролі міжкультурних і ромських асистенток і асистентів, і цим самим підтримку навчання та інтеграції дітей з міжкультурним досвідом, ромських дітей та цілих шкільних і місцевих громад:

Рекомендації для міністра національної освіти та воєvodських кураторів освіти:

1. **Активно поширювати працевлаштування асистенток і асистентів** серед всіх шкіл і відповідальних органів, як ефективного інструменту для підтримки навчання та інтеграцію дітей з мігрантським досвідом (іноземців) та ромських дітей шляхом інформування відповідальних органів і шкіл про можливість працевлаштування асистенток і асистентів та зв'язаними з цим процедурами (напр.: регулярні інформаційні акції, інформації у видному місці та матеріали в рамках дотеперішніх інструментів комунікації МНО зі школами та відповідальними органами, події, що популяризують такі розв'язки – також у співпраці з місцевими неурядовими організаціями тощо).
2. **Збирати і поширювати добрі практики і стандарти співпраці шкіл і відповідальних органів з асистентками й асистентами**, що надають можливість кожній зі сторін ефективну, корисну співпрацю, яка буде позитивний образ асистенток і асистентів у шкільних громадах та зміцнюють їхню роль (у співпраці і в порозумінні з неурядовими організаціями та самими асистентками й асистентами).
3. **Уведення механізмів фінансування, що забезпечують кошти на стабільне та довготермінове працевлаштування асистенток і асистентів**, відповідно до потреб шкіл. Уведення механізмів, що гарантували б безперервність і стабільність працевлаштування осіб, що працюють як асистентки й асистенти, також під час канікул і під час дистанційного навчання.

4. **Запроєктувати** (у порозумінні з неурядовими організаціями та самими асистентками й асистентами) **шлях професійного розвитку асистенток і асистентів, а також забезпечити пропозиції та можливості професійного розвитку**, зокрема курси, післядипломні навчання, що підготовляють до виконання функції асистентки або асистента і/або професійне підвищення кваліфікації. Асистентки й асистенти повинні мати постійний доступ до навчань і можливість регулярної у них участі (зокрема навчань стосовно цифрової компетентності, що підготовляють до дистанційної праці), курсів розвитку педагогічних і спеціалізованих компетенцій (напр.: праці з двомовними дітьми, дітьми з дисфункціями та висновками про інвалідність тощо), а також післядипломних навчань (у випадку осіб з вищою освітою).
5. **Увести професію міжкультурної асистентки / міжкультурного асистента до Класифікації професій та спеціальностей**, що дасть можливість реалізувати вимогу, описану в пункті 4.
6. **Користуватися знанням, експертизами і досвідом асистенток і асистентів та неурядових організацій і співпрацювати з ними** (зокрема у спільному творенні системних розв'язок і їх консультування).
7. **Моніторинг за працевлаштуванням асистенток і асистентів у школах** – збирати достовірні дані про кількість працевлаштованих осіб на цих посадах і місці їх працевлаштування, загальне/публічне оприлюднення цих даних та їх систематична актуалізація.Р

екомендації відповідальним за школи органам:

1. **Передавати кошти на працевлаштування більшої кількості асистенток і асистентів** – відповідно до реальних потреб шкіл, також під час дистанційного навчання, зв'язаного з пандемією.
2. **Забезпечити гідні, стабільні умови праці та працевлаштування асистенток і асистентів та належне оцінювання їхньої праці.**
3. **Користуватися гнучкістю у визначенні завдань для асистенток і асистентів**, яку надають чинні положення – пристосування завдання асистенток і асистентів до поточних потреб без зупинення їхньої праці (напр.: під час дистанційного навчання, перерв на вакації або зимові канікули).
4. **Урегулювати в умовах працевлаштування спосіб розрахунку виконаних завдань поза школою**, передовсім якщо дана особа паралельно працює в кількох школах та вимагається співпраця асистенток і асистентів з іншими суб'єктами (напр.: осередком для іноземців, психологічно-педагогічними консультаціями, закладами культури, осередками соціальної опіки тощо). Крім цього, забезпечити фінансування доїзду до цих закладів, коли вони поза найближчим оточенням школи.
5. **Забезпечити асистенткам і асистентам інструменти для ефективного виконання їхньої праці** (напр.: доступ до контактних даних дітей і батьків, місце у школі, в якому можуть спокійно зустрічатися з дітьми та батьками).
6. **Користуватися зі знань, експертизи та досвіду неурядових організацій і співпрацювати з ними** – запрошуємо, зокрема на сайт www.asywszkole.pl та безпосередньо зв'язуватися з суб'єктами Коаліції та місцевими організаціями.

7. **Збирати і поширювати добрі практики**, зв'язані з працевлаштуванням асистенток і асистентів для поширення цієї розв'язки.
8. **Будувати й укріплювати позитивний образ асистенток і асистентів** та належно оцінювати їхню роль у школах, шкільних і місцевих громадах.
9. **Моніторинг за працевлаштуванням асистенток і асистентів у школах** - збирати достовірні дані про кількість працевлаштованих осіб на цих посадах і місці їх працевлаштування, поточні потреби, загальне/публічне оприлюднення цих даних та їх систематична актуалізація.
10. **Розглядати витрати на працевлаштування асистенток і асистентів як інвестицію в навчання та суспільну інтеграцію.**

Підписанти:

- міжкультурні та ромські асистентки й асистенти
- організації та особи з Коаліції для зміцнення ролі міжкультурних і ромських асистенток і асистентів
- дирекції шкіл
- вчительки і вчителі, зокрема можливі профспілки, галузеві організації
- батьки, зокрема батьківські комітети
- неурядові організації
- публічні установи
- неформальні групи

До відома:

п. Анджей Крих
в. о. Лодзького куратора освіти
алея Костюшки, 120а
90-446 Лоздь

п. Малгожата Раух
Підкарпатський куратор
освітою
вул. Грюнвальдська, 15
35-959 Ряшів

п. Казімеж Мондзик
Свентокшиський куратор
освіти
Алея ІХ Віків Кельців, 3
25-516 Кельце

п. Роман Ковальчик
Нижньосилезький куратор освіти
пл. Повстанців Варшави, 1
50-153 Вроцлав

п. Барбара Новак
Малопольський куратор освіти
вул. Шляк, 73
31-153 Краків

п. Беата Петрушка
Підляський куратор освіти
Ринок Костюшки, 9
15-950 Білосток

п. Тереса Місюк
Люблінський куратор освіти
вул. 3 Мая, 6
20-950 Люблін

п. Марек Грालик
Куявсько-Поморський куратор
освіти
вул. Конарського, 1-3
85-066 Бидгощ

п. Аврелія Міхаловська
Мазовецький куратор освіти
Алеї Єрозолимські, 32
00-024 Варшава

п. Малгожата Б'елянг
Поморський куратор освіти
вул. Вали Ягеллонські, 24
80-853 Гданськ

п. Збігнев Таляга
Великопольський куратор
освіти
Вул. Костюшки, 93
61-716 Познань

п. Кшиштоф-Марек Новацький
Вармінсько-Мазурський куратор
освіти
алея Пілсудського, 7/9
10-959 Ольштин

п. Міхал Сєк
Опольський куратор освіти
Вул. П'ястовська, 14
45-081 Ополе

п. Уршула Бауер
Силезький куратор освіти
вул. Повстанців, 41а
40-024 Катовіце

п. Ева Рава
Любуський куратор освіти
Вул. Ягеллончика, 10
66-400 Гожув-
Великопольський

п. Магдалена Зарембска-Кулеша
Західнопоморський куратор освіти
вул. Вали Хроброго, 4
70-502 Щецин